

Analyseinstitut for Forskning er et sektorforskningsinstitut under Forskningsministeriet.

Analyseinstitut for Forskning skal bl.a.:

- gennem egen forskning og udredning styrke grundlaget for det forskningsrådgivende system og for forskningspolitiske beslutninger,
- fremme en kvalificeret offentlig debat om forskningspolitiske spørgsmål,
- frit kunne påtage sig forsknings- og udredningsopgaver inden for instituttets formål

Gennem instituttets rapportserie håber vi at kunne være med til at belyse forskningens rolle i samfundet.

Folk og forskning

Danskernes kilder til viden om forskning

Rapport fra
Analyseinstitut for Forskning
1998/4

Folk og forskning

Danskernes kilder til viden om forskning
Rapport fra Analyseinstitut for Forskning 1998/4

Rapporten er udgivet af:
Analyseinstitut for Forskning
Finlandsgade 4
8200 Århus N
Tlf. 8942 2394
Fax 8942 2399
E-mail: afsk@afsk.au.dk

Publikationen udleveres gratis
så længe lager haves
ved henvendelse til udgiveren

Publikationen kan også hentes på
Analyseinstitut for Forsknings hjemmeside:
www.afsk.au.dk

Tryk: CC PRINT 92 APS
Oplag: 1.500
ISBN: 87-90698-03-7
ISSN: 1398-1471

Grafisk opsætning: NewCom

Karen Siune
Thomas Vinther

Folk og forskning

Danskernes kilder til viden om forskning

Rapport fra
Analyseinstitut for Forskning
1998/4

Rapporter fra Analyseinstitut for Forskning

Rapport nr. 1 "Folk og forskning, danskernes opfattelse af forskning"

Rapport nr. 2 "Forskning i forskningsmidler, ansøgere til
Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd"

Rapport nr. 3 "Aviser om forskning, indholdsanalyse af avisernes
omtale af forskning og udviklingsarbejde"

Forord

Denne publikation er den fjerde i en serie af rapporter, der publiceres af Analyseinstitut for Forskning.

I denne rapport er beskrevet danskernes kilder til viden om forskning. Rapporten er den anden fra projektet "Folk og Forskning", der undersøger danskernes forhold til videnskabelig forskning. I den første rapport var det især danskernes opfattelser af forskning samt danskernes tillid til forskere, der var genstand for nærmere analyse. Disse aspekter er også inddraget i den her foreliggende rapport, da det som udgangspunkt er antaget, at danskernes opfattelser af forskning skal ses i sammenhæng med, hvor man har sin viden om forskning fra.

Datamaterialet, der ligger til grund for rapporterne, er baseret på en interviewundersøgelse foretaget af Socialforskningsinstituttet for Analyseinstitut for Forskning. I løbet af 1998 vil følge endnu en rapport, der tager udgangspunkt i interviewene med et repræsentativt udsnit af danskere. Sidstnævnte rapport vil nærmere belyse danskernes holdninger til forskningspolitik.

Nærværende rapport skal ses i sammenhæng med en undersøgelse af, hvad aviserne skriver om forskning. Rapporten "Aviser om forskning, indholdsanalyse af avisernes omtale af forskning og udviklingsarbejde" er udkommet i juni 1998 som nr. 3 i instituttets rapportserie.

Resultaterne, der lægges frem i serien af rapporter, er et vigtigt led i Analyseinstitut for Forsknings bestræbelser på at dække hele den opgave, som er henlagt til instituttet; en opgave der samlet kan betegnes som at opbygge viden om 'forskningens rolle i det danske samfund'.

Metodiske bemærkninger og yderligere information om undersøgelsen findes i bilaget til denne rapport.

Rapporten er udarbejdet af Karen Siune i samarbejde med Thomas Vinther.

Karen Siune
Direktør
Århus, juli 1998

Indholdsfortegnelse

Danskernes kilder til information om forskning	7
Danskernes opfattelser af forskning	8
Hvorfra har danskerne deres viden om forskning?	11
TV er for begge køn den hyppigste kilde til viden om forskning .	12
Forskelle mellem unge og ældre med hensyn til kilder	14
Skoleuddannelse gør en forskel med hensyn til fagtidsskrifter og bøger	15
Lang erhvervsuddannelse medfører større brug af fagtidsskrifter .	16
Interessen vigtig for valg af kilder	17
Hvor tit, hvor og hvad læser eller hører man om forskning	19
Mænd og kvinder husker forskellige forskningsområder	20
Både unge og ældre får sidste nyt fra TV	22
Jo længere uddannelse, jo mere husker man	23
Interesse for forskning fører til hyppigere information	25
Viden og kilder	27
Hyppig brug af kilder fører til større viden	29
Hyppig brug af kilder stadig vigtig efter kontrol for køn, alder og uddannelse	30
Mange variable vigtige i forklaring af viden om forskning	34
Opfattelser og kilder	36
Kilder ikke vigtige i forhold til troen på sikker viden eller ny usikkerhed	38
Aktiv søgen eller passiv eksponering	39
De passivt informerede mest interesserede i sundhedsvidenskab .	41
Aktiv information fører til større viden	42
Uddannelse afgørende for opfattelser af forskning	43
Erindring påvirket af informationskilder	44

Hvad bestemmer folks viden og opfattelser	46
Sammenfatning og konklusion	48
Metodiske bemærkninger	51

Danskernes kilder til information om forskning

Forskning omtales i mange sammenhænge i medierne, ikke mindst TV og aviser giver en del omtale af forskningsresultater. Medierne udtrykker gennem deres omtale af forskere og forskningsresultater forventninger til forskning. Denne rapport analyserer, hvilke kilder til danskernes viden om forskning, folk selv angiver som væsentlige. Det er grundantagelsen, at der dermed kan forklares en del af de forventninger, der i den brede befolkning rettes til videnskabelig forskning. Samtidig forventes det, at analysen af danskernes kilder til informationer om forskning er en vigtig faktor i en forklaring af folks viden om forskning.

Ideen med denne rapport er således at undersøge, hvor danskerne henter deres informationer om forskning fra. Kommer informationerne fra de typiske kilder såsom TV og aviser, eller er der også andre kilder, der er vigtige. Mulige kilder kan her være bøger, tidsskifter eller familie og venner.

Udover dette er det også ideen med rapporten at undersøge hvilken påvirkning de forskellige kilder har på befolkningens viden om og holdning til forskning. Rapporten vil således også beskæftige sig med kildernes indflydelse på folks viden og holdning set i forhold til indflydelsen fra køn, alder, uddannelse mm.

Rapporten vil i første omgang beskrive, hvilke kilder folk selv rapporterer er de vigtigste i forbindelse med informationer om forskning. Dernæst undersøges det, hvor ofte folk læser/hører om forskning; i hvilke kilder dette sker og hvilke forskningsområder de især informerer sig om.

Rapportens næste del vil undersøge, hvilken indflydelse kilderne har på viden og holdninger - set i forhold til andre variable såsom køn, alder, og uddannelse. Efter dette undersøges det, hvad det betyder for viden om og holdning til forskning om man selv er aktiv i søgningen efter informationer om forskning, eller om man blot passivt modtager informationer gennem de sædvanlige nyhedskanaler.

Rapporten afsluttes med en opsamling og nogle metodiske bemærkninger omkring selve undersøgelsen.

Danskernes opfattelser af forskning

I den første rapport fra projektet "Folk og Forskning" var det danskernes interesse for forskning, deres associationer til forskning, deres viden om forskning, deres oplevelse af tryghed ved forskning og deres tillid til forskere, der blev beskrevet med særligt henblik på at undersøge, om der i den danske befolkning eksisterer væsentlige forskelle i opfattelserne af disse spørgsmål. Der blev undersøgt for forskelle mellem kønnene, mellem forskellige alderskategorier og for forskelle efter uddannelsesmæssig baggrund. Endvidere blev der inddraget oplysninger om svarpersonernes beskæftigelse, og i særlig grad blev der sat fokus på, om personlig erfaring i form af arbejde med forskning gør en forskel for synet på forskning.

Rapporten viste, at danskerne alt i alt har en meget stor interesse for forskning. Hele 57 pct. af den danske befolkning tilkendegiver, at de er meget eller noget interesseret i forskning.

Med hensyn til køn og interesse for forskning viste undersøgelsen, at der i den danske befolkning findes en lille forskel mellem mænd og kvinder, i den forstand at mænd under ét er en anelse mere interesserede i forskning end kvinder, samt at mænd og kvinders interesser ligger på forskellige forskningsområder. Teknisk videnskab interesserer relativt flere mænd end kvinder, og sundhedsvidenskab interesserer relativt flere kvinder end mænd. Sundhedsvidenskab interesserer dog absolut set de fleste, både blandt mænd og kvinder.

Undersøgelsen påviste, at der er aldersforskelle med hensyn til interesse for forskning; de midaldrende er meget interesserede i forskning, mens de helt unge og de ældste er mindre interesserede.

Uddannelse viste sig ligeledes at have stor betydning for interessen for forskning. Jo længere uddannelse jo større interesse. Dette gælder for såvel skoleuddannelse som erhvervsuddannelse. Der fandtes ikke forskelle blandt de forskellige beskæftigelseskategorier, hvorimod der fandtes store forskelle alt efter om man har personlig erfaring med forskning. Erfaring med forskning giver øget interesse for forskning.

Analysen af, hvad det er danskerne tænker på, når de bliver spurgt om forskning, viste, at folk generelt associerer noget bestemt ved forskning. 85 pct. af de adspurgte tænker således på noget bestemt, når de hører ordet forskning. Der blev i undersøgelsen i høj grad afgivet meningsfulde svar. Det meget høje antal svar inden for stort set alle de undersøgte grupper vidner om en meget høj grad af opmærksomhed omkring forskning.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvad folk associerer til forskning, er der forskel mellem kønnene. Mest markant associerer kvinder i højere grad end mænd til sundhedsvidenskabelig forskning. Det er endvidere især blandt de lavest uddannede, at der associeres til sundhedsvidenskab og gensplejsning. Højere uddannede er mere fokuserede på teknologisk udvikling, men forskning inden for det sundhedsvidenskabelige område er dog stadig den hyppigste association til forskning hos alle kategorier af danskere.

Undersøgelsen af danskernes viden om forskning viser, at danskerne i vid udstrækning er i stand til at nævne konkrete forskningsfelter inden for de seks hovedområder, som man normalt opdeler forskning i. Kvinder er generelt en smule mere vidende end mænd omkring sundhedsvidenskab, mens mænd er markant bedre end kvinder til at nævne et konkret forskningsområde inden for naturvidenskab og især inden for teknisk videnskab.

Alder udviser en kurvelineær sammenhæng med evnen til at nævne korrekte eksempler på konkrete forskningsaktiviteter inden for de seks hovedområder, således at de helt unge og de ældre er markant dårligere end den store midtergruppe til at nævne korrekte eksempler. Stigende uddannelse fører over hele linien til en stigende viden om de seks forskellige forskningsområder. Især med hensyn til samfundsfag og humaniora er denne tendens meget klar. Beskæftigelsen er ikke nogen god forklaringsvariabel, mens erfaring med forskning fører til en større viden om alle forskningsområderne. Undtagelsen er her sundhedsvidenskab, et område både folk med og uden erfaring er lige gode til at nævne eksempler inden for.

Undersøgelsen af danskernes forventninger til forskning viser, at kvinder er lidt mere skeptiske end mænd med hensyn til om forskningen fører til ny viden eller til ny usikkerhed. Alder og uddannelse kan ligeledes forklare en del af forskellene i forventningen til dansk forskning. Således er de unge mest opmærksomme på, at videnskabelig forskning også kan føre til ny usikkerhed, mens stigende uddannelse generelt medfører at folk finder, at forskning fører til ny viden og samtidig til ny usikkerhed.

Analysen af tillid til og tryghed ved de danske forskere tegnede et billede af en ganske stor tillid og tryghed. Kvinder er generelt en smule mere utrygge end mænd, mens der ikke viste sig afgørende forskelle i trygheden ved de danske forskere mellem de forskellige aldersgrupper.

Uddannelse er ifølge undersøgelsen i mange sammenhænge en væsentlig forklaringsfaktor, således at der med en højere uddannelse følger en større tryghed ved og en større tillid til forskere. Denne øgede tillid gælder også de fleste andre professioner og institutioner i samfundet. Alt i alt kunne vi i den første rapport konkludere, at der er en ret udbredt oplevelse af tryghed ved og tillid til de danske forskere og deres arbejde.

Den danske befolkning har stor tiltro til, at forskning kan være med til at løse nogle af de problemer, danskerne har i hverdagen. Mænd er generelt lidt mere positive i deres forventninger end kvinder; på samme måde er det især den del af befolkningen, der er mellem 20 og 50 år, der har den største tiltro til forskningen. De helt unge og de ældste er noget mere skeptiske. Endelig viste undersøgelsen, at høj uddannelse fører til større tiltro til forskningens problemløsningsevne.

Analysen af, hvad folk anser for forskningens vigtigste opgaver og hvad de anser for den allervigtigste forskning, viste ifølge den første rapport, at sundhedsvidenskabelige opgaver og sundhedsforskning dominerer danskernes bevidsthed. Sundhedsvidenskabelig forskning er uomtvisteligt det altdominerende område i danskernes bevidsthed, når der tænkes på forskning.

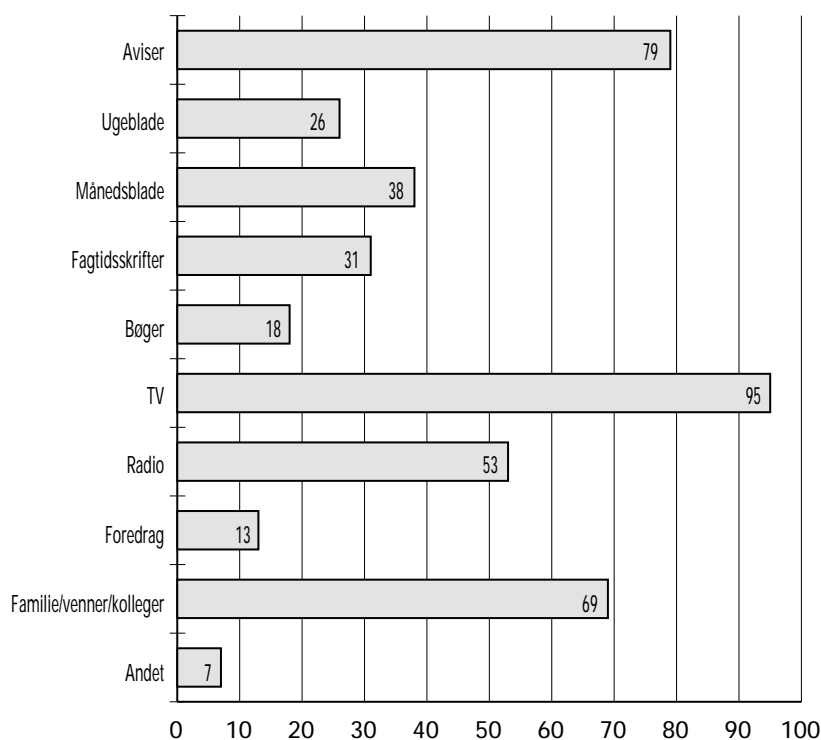
Den første rapport efterlod det store spørgsmål: Hvorfra har danskerne deres opfattelser af forskning, hvorfra har danskernes deres viden? Den foreliggende rapport sætter fokus på at besvare netop disse spørgsmål.

Hvorfra har danskerne deres viden om forskning?

I november 1997 blev et repræsentativt udsnit af danskere stillet spørgsmål om, hvor de får noget at vide om forskning. Som led i spørgsmålet blev de enkelte kilder, der indgår i nedenstående figur, nævnt. Derudover var der mulighed for at svare "andet", som så i givet fald skulle uddybes.

Svarene, som de 1245¹ danskere afgav, er givet i nedenstående figur. Tallene i figuren summerer ikke til 100 pct., da det er teoretisk muligt, og empirisk konstateret, at den enkelte bruger flere kilder til at få noget at vide om forskning.

Figur 1: Kilder til viden om forskning; pct.

Det fremgår af figur 1, at TV er den hyppigste kilde til, at danskerne får noget at vide om forskning. I alt er der 95 pct., der nævner TV som kilde. Derudover er aviser en væsentlig kilde, idet 8 ud af 10 danskere nævner aviser som kilde til, at de får noget at vide om forskning. At TV og aviser er hyppigt nævnte kilder kan ikke undre, idet begge bringer en del nyheder om forskning, og mange mennesker benytter disse kilder til den daglige nyhedsdækning.

¹ Differencen op til de 1397, der alt i alt har deltaget i undersøgelsen, skyldes, at ikke alle respondenter har besvaret dette spørgsmål.

Ifølge denne undersøgelse er der således 64 pct. af danskerne i alderen 16 til 85 år, der hver dag læser en avis, og der er tilsvarende 65 pct., der ser nyhedsudsendelser på en eller flere TV-kanaler hver dag. 90 pct. ser nyhedsudsendelser på TV næsten hver dag, og 75 pct. læser avis om ikke hver dag, så næsten hver dag.

Radio nævnes som kilde til viden om forskning af godt og vel hver anden dansker, mens månedsblade nævnes af 38 pct.

Ugeblade og bøger er derudover blandt de trykte medier, som danskerne læser om forskning gennem. Forskning er også noget, man taler om med andre, dvs. med familie, kolleger eller venner. Hele 69 pct. af de adspurgte har således svaret, at en af deres kilder til viden om forskning er gennem samtale med familie, venner eller kolleger. Fagtidsskrifter rapporteres af 31 pct. som kilde til viden om forskning.

Foredrag nævnes af 13 pct. som kilde, mens internettet, der er medtaget under kategorien "andet", så godt som ikke nævnes.

TV er for begge køn den hyppigste kilde til viden om forskning

I det følgende er der set nærmere på, om der er forskelle mellem mænd og kvinder med hensyn til kilder til viden om forskning, og i næste afsnit er der set på om alder og uddannelse gør en forskel. På alle disse tre, såkaldte baggrundskarakteristika, må der, ud fra erfaringer med danskernes brug af kilder til blandt andet informationer om politik, forventes forskelle med hensyn til brugen af kilder.

Tabel 1 viser sammenhængen mellem køn og danskernes kilder til viden om forskning.

Tabel 1: Kilder til viden om forskning, særskilt efter køn; pct.

	Mænd	Kvinder	Total
Aviser	79	80	79
Ugeblade	17	36	26
Månedssblade	38	37	38
Fagtidsskrifter	34	27	31
Bøger	18	17	18
TV	95	95	95
Radio	55	52	53
Foredrag	12	14	13
Familie/venner/kolleger	64	73	69
Andet	8	6	7
Total antal	631	614	1245

Tabellen viser, at TV i samme grad er kilde til informationer om forskning både for mænd og kvinder, samt at TV er den klart vigtigste kilde for begge køn. Der er heller ikke de store forskelle med hensyn til aviser som kilde. Radio nævnes lidt hyppigere af mænd end af kvinder, men for begge køn er det over 50 pct., der nævner radioen som kilde til viden om forskning

Månedssblade bruges i samme omfang af mænd og kvinder som kilde til information om forskning, mens ugeblade bruges af dobbelt så mange kvinder som mænd.

Anvendelsen af bøger som kilde til viden om forskning må karakteriseres som en aktiv søgen efter viden. Der er ingen forskel mellem kønnene med hensyn til brugen af bøger. Der er derimod en lille, men måske væsentlig forskel med hensyn til at tale med familie, venner eller kolleger om forskningsresultater, idet kvinder mere end mænd får deres informationer om forskning gennem at tale med mennesker i deres nære omgangskreds.

Endelig kan det nævnes, at der er forskel med hensyn til brugen af fagtidsskrifter som kilde til viden om forskning. Således anvender mændene signifikant oftere end kvinderne denne kilde.

Forskelle mellem unge og ældre med hensyn til kilder

I tabel 2 er vist de kilder til viden om forskning, som de forskellige alderskategorier benytter sig af. Bemærk igen, at flere kilder kan nævnes og tallene derfor ikke summerer til 100 pct.

Tabel 2: Kilder til viden om forskning, særskilt efter alder; pct.

	16-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-85 år	Total
Aviser	74	72	77	81	82	88	80	79
Ugeblade	23	23	21	28	27	30	35	26
Månedblade	26	38	38	47	37	35	31	38
Fagtidsskrifter	11	28	40	36	36	25	18	31
Bøger	21	24	18	26	11	13	12	18
TV	95	94	98	93	96	93	92	95
Radio	40	48	55	52	56	60	55	53
Foredrag	5	15	11	20	11	13	10	13
Familie/venner/kolleger	75	72	74	79	68	57	48	69
Andet	8	7	8	9	9	6	3	7
Total antal	76	197	233	222	253	136	128	1245

Tabellen viser, at TV bruges af danskere i alle aldre. I ingen af alderskategorierne er der færre end ni ud af ti, der hører om forskning gennem TV-mediet. Der er i undersøgelsen ikke spurgt nærmere til hvilke TV-kanaler, man benytter sig af, og der er således ikke mulighed for at fremhæve den ene TV-kanal frem for den anden. De danskere, der ikke anfører TV som en af deres kilder til viden om forskning, er som forventet at finde i den kategori, der sjældent eller aldrig ser TV-nyheder, mens alle andre i meget høj grad har angivet TV som kilde.

Aviser bruges i stigende grad som kilde jo ældre man er, undtagen blandt de ældste. Radioen bruges ligeledes mere af ældre end af yngre som kilde til informationer om forskning. Ældre, især ældre kvinder, bruger oftere ugeblade end alle andre. Diverse månedblade bruges af midaldrende mere end af unge og ældre. Ældre og de helt unge er markant mindst interesserede i informationer via fagtidsskrifter.

Oplysninger om forskning gennem samtaler med personer i den nære omgangskreds forekommer langt hyppigere blandt yngre end blandt ældre, idet henvend tre ud af fire i alderen 16 til 59 henviser til andre mennesker som kilde, mens kun hver anden af de, der er 60 år eller derover, henviser til andre mennesker, som kilde til informationer. Dette resultat viser, at forskning er noget man i høj grad taler om i alle alderskategorier; de viste forskelle skal derudover sandsynligvis ses som en afspejling af det almindelige kontaktmønster.

Skoleuddannelse gør en forskel med hensyn til, fagtidsskrifter og bøger

Tabel 3 giver en oversigt over, hvordan danskere med forskellig uddannelsesbaggrund benytter forskellige kilder til at få noget at vide om forskning.

Tabel 3: Kilder til viden om forskning, særskilt efter skoleuddannelse; pct.

	7. klasse	8.-10. klasse	Gymnasium	Total
Aviser	82	77	83	79
Ugeblade	32	27	19	26
Månedssblade	28	38	44	38
Fagtidsskrifter	16	29	49	31
Bøger	9	15	34	18
TV	94	95	94	95
Radio	60	53	48	53
Foredrag	10	9	25	13
Familie/venner/kolleger	59	68	79	69
Andet	5	6	12	7
Total antal	266	676	295	1237

TV bruges af alle uanset uddannelse, ligesom tabellen viser, at aviser bruges i lige så høj grad af de, der har 7. klasse eller mindre som af de, der har gymnasial uddannelse. Men en gennemgang af hvilke aviser, folk i de forskellige uddannelseskategorier læser, viser, at det er her forskellene skal findes. Ekstrabladet og BT læses af 12 pct. af de, der kun har 7. klasse som skolebaggrund, og af 18-19 pct. af dem, der har 8.-10. klasse, men kun af 9 pct. af de med gymnasial uddannelse eller lignende, hvorimod dagbladene Politiken, Berlingske Tidende og Jyllands-Posten læses af mellem 27 og 38 pct. af dem med gymnasial uddannelse.

Ugeblade bruges i langt højere grad af lavtuddannede end af højtuddannede som kilde til viden om forskning, mens månedssblade og fagtidsskrifter bruges i højere grad jo længere skoleuddannelse man har bag sig. Bøger bruges af hver tredje med gymnasial baggrund, men kun af hver tiende med 7. klasse.

Endelig viser analysen, at man taler mere om forskning med familie, venner og kolleger, jo højere uddannelse man har bag sig, men selv blandt dem med 7. klasse er det 59 pct., der taler med andre om forskning.

Internettet nævnes af hver tredje med gymnasial baggrund, som gjorde bemærkninger om, at de har brugt supplerende kilder ud over de i selve spørgsmålet nævnte medier. Internettet bruges især af de 20-29 årige. Blandt disse er det især mænd, der er brugere af internettet med hensyn til at søge viden om forskning.

Lang erhvervsuddannelse medfører større brug af fagtidsskrifter

Hvordan ser det ud med erhvervsuddannelse og kilder til viden om forskning? Tabel 4 viser sammenhængen her.

Tabel 4: Kilder til viden om forskning, særskilt efter erhvervsuddannelse; pct.

	Ingen	Kortvarig	Mellemlang	Lang	Total
Aviser	74	81	81	85	79
Ugeblade	29	32	26	13	26
Månedblade	31	47	40	34	38
Fagtidsskrifter	18	36	32	66	31
Bøger	18	20	16	32	18
TV	93	94	97	88	95
Radio	49	52	56	52	53
Foredrag	11	14	11	31	13
Familie/venner/kolleger	64	76	69	76	69
Andet	7	6	6	6	7
Total antal	377	140	635	91	1243

Tabellen viser, at jo længere erhvervsuddannelse man har, jo mere bruger man aviser som kilde til nyt om forskning. Ugeblade bruges især af de, der har en kort erhvervsuddannelse, hvilket som tidligere nævnt passer med, at det især er kvinder, der bruger ugebladene som kilde til viden om forskning, idet kvinder hyppigere end mænd har en kort erhvervsuddannelse. Fagtidsskrifter benyttes markant oftere af dem med en lang erhvervsuddannelse, end det er tilfældet for folk med en kortere erhvervsuddannelse. Bøger bruges ligeledes især af dem, der har en lang erhvervsuddannelse, mens radio lidt hyppigere bruges af folk med mellemlang erhvervsuddannelse end af alle andre.

TV nævnes mindre hyppigt blandt dem med lang erhvervsuddannelse end blandt alle andre, men alligevel er der 88 pct. også blandt dem med lang erhvervsuddannelse, der henviser til TV som kilde til viden om forskning. Denne kategori, de højstuddannede, går til foredrag mere end alle andre, hvilket allerede analysen af deres skoleuddannelse forudsagde, idet der gennemgående er en meget stor sammenhæng mellem en lang erhvervsuddannelse og gymnasial baggrund.

Forskning er noget man taler om blandt dem med lang erhvervsuddannelse, idet der er tre ud af fire, der nævner andre mennesker som kilde til ny viden

om forskning. Men informationer gennem kontakt med andre mennesker nævnes i samme omfang blandt de danskere, der har en kort erhvervsuddannelse. Der tales også stadig om forskning blandt de uden erhvervsuddannelse. Hver femte blandt dem med lang erhvervsuddannelse, som nævner supplerende kilder, anvender internettet.

En særlig analyse der tager sigte på at belyse om der er specielle forhold, der gør sig gældende for de mennesker, der har erfaring med forskningsmiljøer, viser, at der blandt disse erfarne især bruges fagtidsskrifter (62 pct. nævner sådanne), men også bøger nævnes mere af folk i denne kategori end af alle andre (28 pct.). Stadig er TV dog den mest dominerende kilde, også blandt dem, der har erfaring med forskningsmiljøer. Hver fjerde af de erfarne går derudover til foredrag om forskning.

Interessen vigtig for valg af kilder

Udover de traditionelle baggrundsvariable som køn, alder og uddannelse er det undersøgt om det gør nogen forskel med hensyn til brugen af kilder, om man er meget, noget, eller lidt interesseret i forskning. De folk der har svaret, at de slet ikke er interesseret i forskning, er ikke medtaget i denne del af analysen. Det må forventes, at man som meget interesseret bruger flere kilder end hvis man er mindre interesseret; en forventning der igen baserer sig på erfaringer fra danskernes søgen efter informationer om andre samfundsområder.

Tabel 5 viser, hvordan brugen af kilder fordeler sig for forskellige grader af interesse for forskning.

Tabel 5: Kilder til viden om forskning, særskilt efter interesse; pct.

	Lidt int.	Noget int.	Meget int.	Total
Aviser	73	84	80	79
Ugeblade	20	30	30	26
Månedssblade	27	41	48	38
Fagtidsskrifter	16	31	54	31
Bøger	6	17	39	18
TV	94	96	93	95
Radio	50	54	58	53
Foredrag	3	11	33	13
Familie/venner/kolleger	55	74	81	69
Andet	3	5	19	7
Total antal	452	524	269	1245

Hvilke kilder, man får sin viden om forskning fra, varierer efter graden af interesse; dog er TV som kilde uafhængig af interesse. Aviser som kilde bruges mere af de, der har en vis interesse for forskning end af andre. Månedssblade og fagtidsskrifter varierer meget med interesse, og begge kilder bruges mest af dem med stor interesse for forskning. Tilsvarende gælder for bøger, som nævnes af 39 pct. af dem, der har stor interesse for forskning, men kun af 6 pct. af dem, der har meldt ud, at de har ringe interesse for forskning.

Foredrag opsøges af hver tredje af dem, der har stor interesse. Det er også interesse, der bevirker, at mere end 8 ud af 10 taler med andre mennesker om forskning, men stadig selv blandt dem, der udtrykker ringe interesse for forskning er det mere end hver anden, der taler med andre mennesker om forskning under en eller anden form.

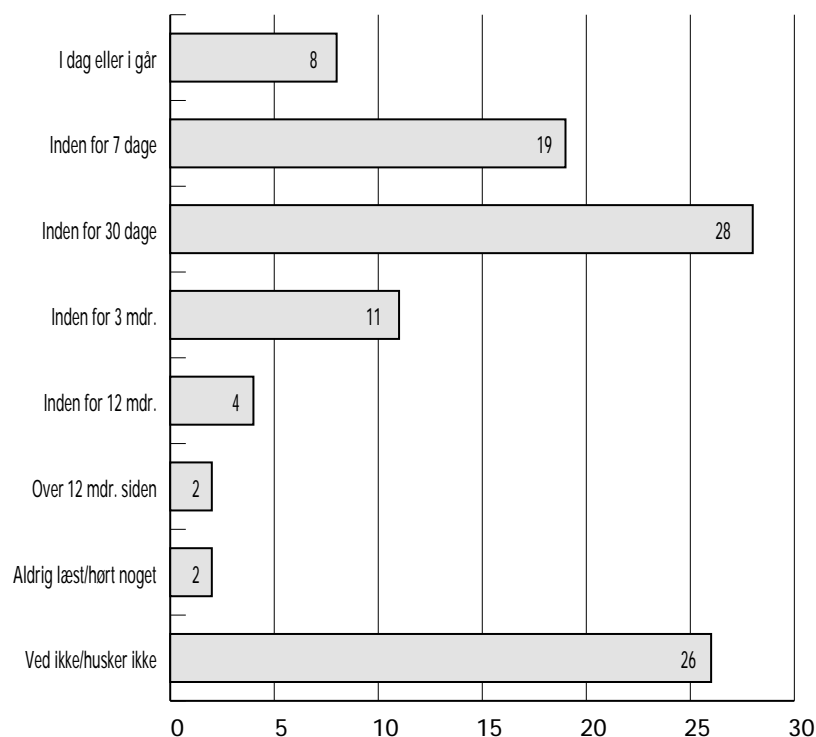
Sammenfattende er det den enkeltes interesse og uddannelse mere end køn og alder, der bestemmer brugen af kilder. Stadig må der dog erindres om kvinders hyppigere brug af ugeblade og det tilsyneladende jobbestemte valg af fagtidsskrifter og månedssblade. Perspektivet i en konklusion om interessen som drivkraft ligger i, at interesse for forskning er en størrelse, der kan påvirkes ved konkrete initiativer, hvorimod den sociale baggrund ikke kan påvirkes.

Hvor tit, hvor og hvad læser eller hører man om forskning?

Et er hvordan man mener, man i al almindelighed får sin viden om forskning; noget andet er, hvor det var, man sidst fik noget at vide om forskning. Er det de samme kilder, som fremhævedes i sidste afsnit, eller er det i en konkret situation andre kilder der anvendes? Ydermere er det i dette afsnit undersøgt om man kan huske, hvilket forskningsområde man sidst har hørt om.

Først skal det imidlertid undersøges, hvornår man sidst har hørt eller læst om forskning.

Figur 2: Hvornår sidst læst eller hørt om forskning; pct.

Figur 2 viser, at mere end hver anden dansker inden for de sidste 30 dage før interviewtidspunktet havde hørt nyt om forskning. I alt 55 pct. mener at kunne erindre, at de inden for den sidste måned har hørt noget om forskning; 27 pct. har hørt noget om forskning inden for den sidste uge.

Det er kun 17 pct. af de adspurgte, der mener, at det er over 1 måned siden de sidst har læst eller hørt noget om forskning. Hele 26 pct. svarer dog, at de ikke ved eller ikke husker, hvornår de sidst har læst eller hørt noget om forskning.

Mænd og kvinder husker forskellige forskningsområder

Der er visse kønsforskelle med hensyn til, hvor lang tid siden det er man sidst læste eller hørte om et forskningsresultat. Således husker 61 pct. af mændene at have læst/hørt noget om forskning inden for den sidste måned; dette gælder kun for 51 pct. af kvinderne. Dette hænger meget godt sammen med en af konklusionerne fra rapporten "Folk og forskning, danskernes opfattelse af forskning"; her fremgik det netop, at mændene var en anelse mere interesse-rede i forskning end kvinderne og som følge heraf sandsynligvis mere opmærksomme på omtale af forskning i medierne.

Tabel 6 viser, at der er meget begrænsede kønsforskelle med hensyn til, hvor det er man har set, hørt eller læst dette sidste nye?

Tabel 6: Hvor sidst læst eller hørt om forskning, særskilt efter køn; pct.

	Mænd	Kvinder	Total
Bog	2	2	2
Fagtidsskrift	11	8	10
Avis	23	20	21
Ugeblad	1	2	2
TV	40	42	41
Radio	8	6	7
Foredrag	2	5	3
Familie	1	1	1
Venner	1	1	1
Kolleger	2	4	3
Andet	6	6	6
Ved ikke/husker ikke	3	3	3
I alt	100	100	100
Total antal	537	475	1012

Som det gælder overordnet med hensyn til kilder omkring viden om forskning, så er det især fra TV og aviser, at man har det sidst hørte/læste, og dette gælder begge køn. Til gengæld er samtale med familie, venner eller kolleger ikke nær så godt repræsenteret, relativt, som det var tilfældet i det mere generelle spørgsmål omkring kilder til forskning. Det kan endvidere bemærkes, at bøger og ugeblade ikke er kilde til sidste nyt i samme relative omfang, som man skulle forvente ud fra forrige afsnit.

Der er stort set ingen kønsforskel med hensyn til hvilke kilder man sidst har hørt/læst om forskning gennem.

Spørgsmålet om, hvor man sidst har hørt eller læst noget om forskning, blev i undersøgelsen fulgt op af et spørgsmål om, hvad det var man havde hørt eller læst noget om. Tabel 7 viser hvilket forskningsområde, det sidst hørte/læste drejede sig om.

Tabel 7: Forskningsområde sidst læst eller hørt om, særskilt efter køn; pct.

	Mænd	Kvinder	Total
Naturvidenskab	23	19	21
Teknisk videnskab	17	2	10
Sundhedsvidenskab	32	58	45
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	20	13	16
Samfundsvidenskab	4	4	4
Humanistisk videnskab	4	4	4
I alt	100	100	100
Total antal	386	352	738

Det gennemgående træk er, at mange husker hvad det var de hørte eller i det mindste hvilket forskningsområde, de sidst hørte/læste noget om. Forskning inden for sundhedsvidenskab er det, der især huskes, men her er der klare kønsforskelle, idet der er 58 pct. blandt de kvinder, der husker hvilken forskning, de sidst hørte eller læste noget om, der henviser til sundhedsvidenskab. Kun 32 pct. blandt mændene nævner sundhedsvidenskab som det, de senest havde hørt eller læst noget om.

Tabellen viser endvidere, at 17 pct. af de mænd, der husker et forskningsområde, husker at de for nylig har hørt eller læst noget om teknisk videnskab, mens kun 2 pct. af kvinderne erindrer at have læst noget nyt om teknisk videnskab. Blandt mændene er der 23 pct. der husker, at de har hørt eller læst noget om naturvidenskab; her er kønsforskellen mindre end for teknisk videnskabs vedkommende, idet 19 pct. af kvinderne erindrer, at det var naturvidenskab, de sidst hørte eller læste noget om.

Forskellen med hensyn til erindring om teknisk videnskab versus erindring om sundhedsvidenskab kan til en vis grad forklares med forskelle i interesse og dermed forbundne forskelle i brug af kilder. Rapporten "Folk og forskning, danskernes opfattelse af forskning" påviste således en meget stor forskel i interesse omkring de forskellige forskningsområder, alt efter køn. Kvinder er markant mere interesserede i sundhedsvidenskab end det er tilfældet med mænd. Disse er på den anden side signifikant mere interesserede i teknisk videnskab end kvinderne.

Derudover må man forklare forskellene med en udstrakt grad af selektiv perception, som styrer erindring såvel som læsning om forskning.

Samfundsvidenskab og humaniora tilkendes hver især kun at være "det nye om forskning, som man sidst har hørt eller læst om" af 4 pct. På dette punkt er der ingen forskel mellem kønnene.

Både unge og ældre får sidste nyt fra TV

Mere end hver anden blandt unge og gamle husker, at det er i TV, de sidst har hørt noget nyt om forskning. Derudover er aviser kilden for 29 pct. af de 60-69 årige; mens bøger er kilden til sidste nyt blandt 5 pct. af de 20-29 årige. Forskellen mellem aldersgrupperne er vist i tabel 8.

Tabel 8: Hvor sidst læst eller hørt om forskning, særskilt efter alder; pct.

	16-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-85 år	Total
Bog	0	5	4	2	1	2	0	2
Fagtidsskrift	2	11	13	8	11	10	3	10
Avis	13	19	19	21	21	29	24	21
Ugeblad	3	1	1	2	1	1	2	2
TV	58	38	38	35	47	32	51	41
Radio	7	5	10	7	5	6	7	7
Foredrag	2	2	2	4	4	3	6	3
Familie	0	1	1	2	0	3	1	1
Venner	3	1	1	1	1	2	0	1
Kolleger	0	6	2	4	2	1	2	3
Andet	10	8	6	8	5	4	2	6
Ved ikke/huske ikke	2	3	3	6	2	7	2	3
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Total antal	59	170	195	190	197	113	88	1012

I ingen alderskategorier, bortset fra de allerældste, nævner mere end fem pct. foredrag som kilden til sidste nyt om forskning.

I alle alderskategorier er der mere end 7 ud af 10, der husker noget om hvilket forskningsfelt, det var de sidst hørte om. Konklusionen er således, at man gennemgående husker hvilken type af forskning, det er man sidst har hørt om, uanset alder og køn: Forskellene mellem alderskategorierne kommer frem i, hvad det er man har lagt mærke til.

Kun unge husker, at det sidst læste/hørte er om naturvidenskab oftere end om sundhed. Naturvidenskab synes således at stå stærkt i de unges bevidsthed.

Teknisk videnskab huskes hyppigere blandt de 20-29 årige end blandt alle andre, men allerede i denne alderskategori er det sundhedsvidenskab, der er det forskningsfelt, der huskes af flest som det sidst hørte/læste.

Jo længere uddannelse, jo mere husker man

De, der har gymnasial uddannelse, følger mere med end alle andre; i hvert fald er det blandt dem, at 46 pct. inden for de sidste syv dage har hørt/læst noget nyt om forskning. Usikkerheden om hvorvidt man har hørt eller læst noget om forskning for nylig, øges jo lavere uddannelse man har bag sig.

Gymnasialt uddannede bruger bøger som kilde mere end alle andre, hvilket ikke kan overraske. TV bruges stadig af hvert fjerde som kilde til sidste nyt, også blandt de med gymnasial uddannelse, om end aviser bruges endnu mere end TV.

Jo højere uddannelse, jo bedre husker man, hvad det var for et forskningsområde man sidst hørte noget om, men selv blandt dem der kun har 7. klasse eller derunder, er der 70 pct., der kan huske, hvad det var, de hørte noget om. Til sammenligning var det 80 pct. blandt dem med gymnasial uddannelse, der kunne erindre sig hvad det var.

Tabel 9 viser de områder, man senest har lagt mærke til.

Tabel 9: Forskningsområde sidst læst eller hørt om, særskilt efter skoleuddannelse; pct.

	7. klasse	8.-10. klasse	Gymnasium	Total
Naturvidenskab	21	21	21	21
Teknisk videnskab	7	10	13	10
Sundhedsvidenskab	44	48	41	45
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	25	16	11	16
Samfundsvidenskab	2	2	7	4
Humaniora	1	3	7	4
I alt	100	100	100	100
Total antal	130	396	211	737

Naturvidenskab har fået plads i erindringen hos hver femte uanset skoleuddannelse, mens sundhedsvidenskab til sammenligning har slået igennem hos 48 pct. af de med 8.-10. klasse. Det er især de med 7. klasse eller derunder, der har lagt mærke til nyt om forskningen inden for jordbrugs- og veterinærvidenskab, idet hver fjerde blandt disse erindrer, at det var nyt herom, som de sidst hørte. For folk med gymnasial uddannelse er det kun 11 pct., der sidst har bidt mærke i dette forskningsområde.

Nyt om samfundsvidenskaberne blev opfattet af de med gymnasial uddannelse mere end af alle andre, men selv i denne gruppe er det kun 7 pct., der erindrer at det sidst læste/sidst hørte var om samfundsvidenskaberne. Det samme gælder humaniora.

Erhvervsuddannelse betyder lidt mere end skoleuddannelse, når det drejer sig om at huske det sidst hørte/læste forskningsresultat. 83 pct. af de med lang erhvervsuddannelse husker, at de har hørt noget nyt og husker hvad det var. Fagtidsskrifter er kilden til nyt om forskning for hver fjerde af dem med lang erhvervsuddannelse. Derudover er denne gruppe kendetegnet ved langt færre henvisninger til TV som kilde end alle andre, i alt 18 pct. nævner TV mod 44 pct. blandt dem uden erhvervsuddannelse.

Der er som ventet meget stor forskel mellem de folk, der har været eller er ansat ved en institution, der bedriver forskning og de folk, der ikke er. Således er det hele 48 pct. af de, der har erfaring med forskning, der har læst eller hørt noget om forskning inden for de sidste 7 dage. For de folk, der ikke har erfaring med forskning drejer det sig kun om 24 pct.

Folk med erfaring omkring forskning husker i noget højere grad end andre, at det sidst læste/hørte var i en bog eller i et fagtidsskrift, mens de markant sjældnere end andre husker, at det sidst læste/hørte var gennem TV. Ikke overraskende er folk med erfaring stort set de eneste, der rapporterer, at den sidste information de har fået om forskning er kommet gennem en kollega. Hele 8 pct. af dem med erfaring omkring forskning nævner således en kollega som kilde til det sidst hørte om forskning.

Endelig kan det nævnes, at folk med erfaring i noget højere grad end andre nævner teknisk videnskab som det forskningsområde de sidst har hørt/læst om. Inden for de andre forskningsområder er der ikke de store forskelle mellem de to grupper.

Interesse for forskning fører til hyppigere information

I det første afsnit af denne rapport viste det sig, at interesse for forskning var en vigtig faktor til forklaring af folks brug af kilder. Hvordan forholder det sig til spørgsmålet om, hvor og hvornår man sidst har læst eller hørt om forskning.

Ikke overraskende er det sådan, at der er en ganske klar sammenhæng mellem interesse for forskning og spørgsmålet om, hvornår man sidst har læst eller hørt om forskning. Således svarer over 50 pct. af dem, der er meget interesseret i forskning, at de inden for den sidste uge har læst eller hørt om forskning. Dette tal er for de andre grader af interesse varierende mellem 8 og 32 pct. af de adspurgte, faldende med faldende interesse. Der er altså ganske stor forskel alt efter, hvor interesseret man er i forskning.

Der er ligeledes stor forskel på, hvor man sidst hørte eller læste om forskning alt efter interesse.

Tabel 10 viser sammenhængen mellem interesse og kilden til det sidst hørte/læste om forskning.

Tabel 10: Hvor sidst læst eller hørt om forskning, særskilt efter interesse; pct.

	Meget int.	Noget int.	Lidt int.	Slet ikke int.	Total
Bog	5	2	1	0	2
Fagtidsskrift	13	11	5	7	10
Avis	19	24	21	14	21
Ugeblad	0	2	2	5	2
TV	31	39	49	60	41
Radio	9	7	5	5	7
Foredrag	5	3	1	2	3
Familie	1	1	1	0	1
Venner	1	1	2	0	1
Kolleger	5	3	2	5	3
Andet	10	4	6	2	6
Ved ikke/huske ikke	1	3	5	0	3
I alt	100	100	100	100	100
Total antal	247	417	302	42	1008

Det fremgår af tabellen, at de meget interesserede, også når det drejer sig om, hvor de sidst har læst eller hørt om forskning, i højere grad end de mindre interesserede husker forskningsresultater fra bøger og fagtidsskrifter. Samtidig husker de i noget mindre grad end andre, at TV og ugeblade er kilde til det sidst hørte/læste om forskning.

Endelig kan det nævnes, at de meget interesserede husker naturvidenskab og teknisk videnskab relativt mere end andre, mens de mindre interesserede især husker sundhedsvidenskab. Sundhedsvidenskab huskes dog oftest inden for alle grupper af interesserede.

Viden og kilder

I denne anden del af rapporten skal det undersøges hvordan brugen af forskellige kilder påvirker henholdsvis folks viden om forskning og folks opfattelser af forskning. I første omgang drejer det sig om kilder og viden.

I den første rapport fra projektet Folk og Forskning indgik der analyser af i hvilket omfang danskerne kunne nævne korrekte eksempler på forskning inden for forskellige videnskabsområder. Analysen som blev fremlagt i rapport nr. 1 fra 1998 viste, at det især var inden for sundhedsvidenskaberne, at danskerne er gode til at komme med korrekte eksempler på forskning. Mange nævner her kræftforskning; mens det kniber svært med at nævne eksempler inden for humaniora samt inden for samfundsvidenskab.

Viden kan også måles som summen af antallet af korrekte svar, der af den enkelte svarperson gives på den samlede række af spørgsmål om forskning inden for konkrete videnskabsområder. Det vil sige, at der kan opbygges et indeks, der giver udtryk for den enkeltes samlede viden med hensyn til, hvad der forskes i inden for forskellige forskningsfelter. Et sådant indeks er opbygget til analyserne i denne rapport.

Tabel 11 viser sammenhængen mellem køn og dette indeks.

Tabel 11: Samlet viden om forskning, særskilt efter køn; pct.

	Mænd	Kvinder	Total
0 rigtige	5	6	5
1 rigtigt	11	15	13
2 rigtige	19	19	19
3 rigtige	17	22	20
4 rigtige	17	15	16
5 rigtige	19	14	16
6 rigtige	12	9	11
I alt	100	100	100
Total antal	705	692	1397

Tabellen viser, at mænd er en smule bedre end kvinder til at nævne eksempler på forskning inden for de forskellige videnskabsområder, således er andelen med 5 og 6 rigtige svar højere blandt mænd end blandt kvinder.

Tabel 12 viser, at unge i alderen 20-29 år er bedst til at nævne eksempler inden for de forskellige videnskabsområder; mens de 16-19 årige og de over 60 år har sværere ved det.

Tabel 12: Samlet viden om forskning, særskilt efter alder; pct.

	16-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-85 år	Total
0 rigtige	5	3	2	3	5	9	12	5
1 rigtigt	12	8	9	12	13	20	22	13
2 rigtige	21	14	19	14	23	21	23	19
3 rigtige	28	19	19	18	20	17	19	20
4 rigtige	13	20	20	18	15	14	10	16
5 rigtige	13	20	18	23	14	11	9	16
6 rigtige	8	16	13	12	10	8	5	11
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Total antal	92	215	249	240	278	159	164	1397

Tabel 13, der illustrerer vidensindekset belyst for forskellige uddannelseskategorier, viser som ventet, at de med gymnasial baggrund i højere grad end andre kan nævne eksempler inden for alle seks områder.

Tabel 13: Samlet viden om forskning, særskilt efter skoleuddannelse; pct.

	7. klasse	8.-10. Klasse	Gymnasium	Total
0 rigtige	13	4	0	5
1 rigtigt	23	13	2	13
2 rigtige	24	21	9	19
3 rigtige	20	21	13	20
4 rigtige	11	18	17	16
5 rigtige	7	16	28	16
6 rigtige	2	7	31	11
I alt	100	100	100	100
Total antal	335	752	304	1391

Den samlede konklusion på samspillet mellem køn, alder og uddannelse bliver, at skoleuddannelsen er den baggrundsvariabel, der bedst kan forklare forskelle. Højere skoleuddannelse medfører i høj grad øget viden om forskning.

Med udgangspunkt i dette indeks vil det nu blive undersøgt hvordan og i hvor høj grad brugen af kilder yderligere kan være med til at influere på folks viden om forskning. Denne indflydelse fungerer i et sammenspil med indflydelsen fra køn, alder og uddannelse, som beskrevet i tabellerne ovenfor.

Hyppig brug af kilder fører til større viden

En undersøgelse af sammenhængen mellem brugen af kilder til informationer om forskning og samlet viden viser for langt de fleste kilders vedkommende, at en hyppig brug af kilder fører til en større viden om forskning. Brugen af kilder er i dette og i næste afsnit målt ved en række spørgsmål, hvor der er spurgt til, hvor ofte man inden for de sidste 12 måneder har læst eller hørt om forskning eller forskningsresultater i de respektive medier. Viden om forskning måles ved det i foregående afsnit beskrevne vidensindeks.

Tabel 14 illustrerer sammenhængen mellem kilder og viden for avisers vedkommende.

Tabel 14: Samlet viden om forskning, særskilt efter avislæsning om forskning; pct.

	Mindst én gang om ugen	Mindst én gang om måneden	Mindst én gang i kvartalet	Inden for de sidste 12 måneder	ikke læst/hørt	Total
0 rigtige	1	2	3	4	14	5
1 rigtigt	5	11	13	14	21	13
2 rigtige	12	15	15	31	25	19
3 rigtige	15	21	25	20	16	20
4 rigtige	18	19	19	11	14	16
5 rigtige	24	17	18	13	9	16
6 rigtige	25	15	7	7	1	11
I alt	100	100	100	100	100	100
Total antal	238	413	189	121	259	1220

Der er i tabellen en meget klar sammenhæng påvist ved, at de der ofte læser om forskning i aviserne har en større viden om forskning end de, der sjældnere læser om forskning i aviserne. Måler man denne sammenhæng statistisk fås en korrelationskoefficient på 0,3.²

Denne sammenhæng gælder for stort set alle de undersøgte kilder, undtagen for ugebladene. Tabel 15 viser korrelationskoefficienterne for samtlige de syv spørgsmål om hyppighed i anvendelsen af kilder stillet op over for vidensindekset.

² Kendall's Tau-b er brugt som statistisk mål i hele denne rapport.

Tabel 15: Sammenhæng mellem brug af kilder og samlet viden om forskning; Kendall's Tau-b

Sidste 12 måneder, bøger el. fagtidsskrifter	0,3*
Sidste 12 måneder, månedsblade	0,2*
Sidste 12 måneder, aviser (dagblade)	0,3*
Sidste 12 måneder, ugeblade	0,0
Sidste 12 måneder, TV eller radio	0,2*
Sidste 12 måneder, talt med familie/venner/kolleger	0,3*
Sidste 12 måneder, foredrag	0,3*

* signifikant på et 95% konfidensniveau

Som det fremgår af tabellen er det kun ved brug af ugeblade som kilde til viden om forskning, at et øget kildebrug ikke fører til en øget viden om forskning. For alle andre kilder gælder det, at en øget brug af disse til information om forskning fører til en øget viden om forskning.

Den foreløbige konklusion er således, at såvel køn, alder og uddannelse samt hyppighed i brug af stort set alle kilder er vigtige forklaringsfaktorer, hvis man søger at belyse folks viden om forskning. Skal man komme lidt nærmere, hvad det er, der giver folk viden om forskning er det imidlertid nødvendigt med en mere detaljeret analyse af, i hvor høj grad det er kilderne og i hvor høj grad, det er andre faktorer, der bestemmer folks viden om forskning.

Hyppig brug af kilder stadig vigtig efter kontrol for køn, alder og uddannelse

I dette afsnit skal det undersøges om brugen af kilder stadig er vigtig i forklaringen af folks viden om forskning, når man kontrollerer for den indflydelse køn, alder og uddannelse har direkte på folks viden om forskning og på folks brug af kilder. I det næste afsnit vil interesse for forskning ydermere blive inddraget, og der vil blive opstillet en mere kompleks model over, hvad det er, der bestemmer folks viden om forskning.

Denne rapport har tidligere vist, at kvinder i højere grad end mænd snakker om forskning med deres familie, venner eller kolleger. Sidste afsnit viste endvidere, at hyppig snak med familie, venner eller kolleger var med til at højne vidensniveauet. Spørgsmålet er nu om dette stadig er tilfældet, når man kontrollerer denne sidste sammenhæng for køn.

Analysen viser klart, at sammenhængen mellem hyppig samtale om forskning med familie, venner eller kolleger og viden er tilstede både for mænd og kvinder. Tabel 16 illustrerer dette.

Tabel 16: Samlet viden om forskning, særskilt efter samtale om forskning, kontrolleret for køn; pct.

	Mindst én gang om ugen		Mindst én gang om måneden		Mindst én gang i kvartalet		Inden for de sidste 12 måneder		Ikke læst/hørt		Total
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	
0 rigtige	1	1	4	3	2	3	4	5	9	13	5
1 rigtigt	4	4	9	10	7	11	10	19	19	27	13
2 rigtige	10	7	14	18	15	18	25	25	29	24	19
3 rigtige	12	20	16	24	17	26	19	25	18	15	20
4 rigtige	19	11	20	20	20	19	18	13	12	12	16
5 rigtige	24	26	23	14	23	16	17	10	11	8	16
6 rigtige	30	31	14	11	16	7	7	3	2	1	11
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Total antal	113	99	196	197	83	123	71	60	194	172	1308

Både for mænd og kvinder er der en signifikant sammenhæng mellem hyppigheden af samtale med familie, venner eller kolleger og viden om forskning.

For de andre kilder gælder det, at når man kontrollerer for køn, så vedbliver sammenhængen mellem en hyppig brug af kilder og viden at eksistere. Således er der for ingen af kilderne tale om, at den i forrige afsnit viste sammenhæng mellem hyppig anvendelse af diverse kilder og viden forsvinder, når der kontrolleres for køn.

Hvad med alder; sker der noget med sammenhængen mellem kilder og viden, når man kontrollerer for aldersvariablen?

Afsnittet om brugen af kilder viste, at de helt unge i mindre grad end andre aldersgrupper går til foredrag om forskning. Samtidig har rapporten vist, at det at gå til foredrag har en positiv effekt på viden om forskning. Spørgsmålet er nu om sammenhængen mellem det at gå til foredrag om forskning og viden om forskning er til stede inden for alle aldersgrupper. Spørgsmålet er med andre ord, om sammenhængen er uafhængig af alder.

Tabel 17 viser sammenhængen mellem hyppigheden af deltagelse i foredrag om forskning og viden om forskning, inden for de forskellige alderskategorier.

Tabel 17: Sammenhæng mellem foredrag og samlet viden, kontrolleret for alder; Kendall's Tau-b

16-19 år	0,2*
20-29 år	0,4*
30-39 år	0,2*
40-49 år	0,3*
50-59 år	0,2*
60-69 år	0,2*
over 70 år	0,2*

* signifikant på et 95% konfidensniveau

Tabellen viser, at sammenhængen mellem hyppig deltagelse i foredrag og større viden om forskning bibeholdes inden for alle kategorier af alder. For de 20-29 årige ser det endda ud til, at hyppig foredragsvirksomhed i høj grad er med til at øge viden om forskning.

For de andre kilder gælder det ligeledes, at sammenhængen mellem hyppig brug af disse og viden om forskning bibeholdes inden for de forskellige aldersgrupper.

Den sidste vigtige variabel, der i dette afsnit skal kontrolleres for er skoleuddannelse.

I forrige afsnit blev det vist, at der var en stor forskel i viden alt efter hvor hyppigt man læste om forskningsresultater i bøger eller i fagtidsskrifter. Tidligere i denne rapport er det ydermere blevet vist, at der er en stor sammenhæng mellem uddannelse og tilbøjeligheden til at anvende bøger og fagtidsskrifter som informationskilde til viden om forskning. Endelig er det blevet vist, at der er en klar sammenhæng mellem skoleuddannelse og viden om forskning. Spørgsmålet er nu, om sammenhængen mellem viden og brugen af bøger/fagtidsskrifter om forskning gælder for alle tre kategorier af skoleuddannelse. Har brugen af bøger/fagtidsskrifter en selvstændig indflydelse på viden om forskning, en indflydelse der i så fald skal være gældende inden for alle grupper af skoleuddannelse?

Tabel 18 viser sammenhængen mellem hyppigheden i brugen af bøger/fagtidsskrifter og viden om forskning, inden for de tre kategorier af skoleuddannelse.

Tabel 18: Sammenhæng mellem bøger/fagtidsskrifter og samlet viden, kontrolleret for skoleuddannelse; Kendall's Tau-b

7. klasse eller derunder	0,1
8.-10. klasse	0,2*
Gymnasial uddannelse	0,3*

* signifikant på et 95% konfidensniveau

Som det fremgår af tabellen er sammenhængen mellem brug af bøger/fagtidsskrifter og viden om forskning stadig signifikant for såvel de der har 8.-10. klasse som for de, der har en gymnasial uddannelse. Derimod er sammenhængen ikke signifikant for de, der har 7. klasse eller derunder. Grunden hertil kan være, at der blandt dem, der har 7. klasse eller derunder stort set ikke er nogen respondenter, der tilkendegiver, at de læser om forskning i bøger eller fagtidsskrifter mindst en gang om ugen, hvilket medfører en for lille spredning på dette item.

Alt i alt må konklusionen blive, at brugen af bøger eller fagtidsskrifter har en selvstændig effekt på viden om forskning; en viden der gør sig gældende uafhængigt af respondentens skoleuddannelse.

For de andre typer af kilder gælder det ligeledes, at sammenhængen med samlet viden om forskning bibeholdes på trods af, at der kontrolleres for skoleuddannelse.

Konklusionen på dette afsnit bliver således, at et hyppigt forbrug af kilder har en stor selvstændig effekt på viden om forskning, men samtidig har de traditionelle variable så som køn, alder og uddannelse ligeledes en stor effekt på viden om forskning.

I næste afsnit skal disse byggesten forsøgsvis kobles sammen til en mere sammenhængende model, hvor også interesse for forskning medtages som en vigtig variabel.

Mange variable vigtige i forklaring af viden om forskning

Ovenfor er beskrevet, hvordan brugen af kilder og de traditionelle sociale baggrundsvariable influerer på viden om forskning. Konklusionen er her, at begge grupper af variable er særdeles vigtige i en forklaring af folks viden om forskning.

Dette afsnit vil inddrage yderligere en variabel, nemlig interesse for forskning, i forsøget på at beskrive, hvad det er, der forklarer variationen i folks viden om forskning. Instituttets tidligere rapport "Folk og Forskning, danskernes opfattelse af forskning" viste, at danskerne generelt er ganske interesserede i forskning.

I overensstemmelse med en model for rationel adfærd vil man forvente, at en stor interesse for forskning vil føre til hyppigere brug af kilder, og det forventes ligeledes, at jo flere kilder man benytter jo større viden om et givet emne, i dette tilfælde forskning, vil man erhverve sig.

En simpel undersøgelse af interesse og viden viser, at der med øget interesse for forskning følger en øget viden. Således er der for sammenhængen mellem de to variable en korrelationskoefficient på 0,3. På samme måde er der en meget klar sammenhæng mellem interesse og hyppigheden i brugen af kilder til at opnå informationer om forskning. For de syv forskellige kilder er der korrelationskoefficienter på mellem 0,1 og 0,4. Lavest for ugebladenes vedkommende og højest for bøger og fagtidsskrifters vedkommende.

Hvis man stiller rapportens hidtidige resultater op mere skematisk får man en model til forklaring af viden om forskning, der kan beskrives på følgende måde:

De tre variable køn, alder og uddannelse må formodes at ligge først i en kausalkæde, således, at de som beskrevet tidligere, påvirker såvel viden, brug af kilder og interesse. Køn, alder og uddannelse fører til øget interesse for forskning, hvilket igen fører til aktiv brug af kilder, og i sidste ende fører dette til bedre indsigt, og bedre evne til at nævne konkrete eksempler på forskning, dvs. til det, der ovenstående er betegnet større viden.

Ser man nærmere på sammenhængen mellem køn og viden viser det sig, at den før viste sammenhæng forsvinder, når man kontrollerer for interesse for forskning. Således er der ikke længere signifikant forskel på mænds og kvinders viden om forskning, når man ser på denne sammenhæng inden for de forskellige grader af interesse for forskning. Interesse for forskning er således vigtig i forklaringen af forskellene i de to køns viden om forskning.

Hvad angår sammenhængen mellem alder og viden og sammenhængen mellem skoleuddannelse og viden bibeholdes disse, selv når der kontrolleres for interesse for forskning.

Sammenhængen mellem brug af kilder og viden om forskning bibeholdes ligeledes, når der kontrolleres for interesse.

Konklusionen på dette er, at alle variable er meget betydningsfulde. De forskellige kontrolanalyser, der er blevet gennemført, har ikke fået sammenhænge til at forsvinde. Undtagelsen er her sammenhængen mellem køn og viden.

Med de foreliggende analyser tyder det på, at vi med variablene køn, alder, skoleuddannelse samt interesse for forskning og hyppigheden i brug af kilder har de altafgørende variable i forklaringen af folks viden om forskning. Skoleuddannelsen har som variabel vist sig at være særdeles vigtig, idet denne variabel ofte er stærkt korreleret med såvel viden som brug af kilder.

Opfattelser og kilder

Gør det nogen forskel med hensyn til opfattelser af forskning, hvor man har sin viden fra? Opfattelser af forskning bliver i denne sammenhæng målt ved spørgsmål om man føler forskning fører til sikker viden eller ny usikkerhed og ved spørgsmål om man mener forskning kan være med til at løse nogle af danskernes problemer.

Det første spørgsmål, der skal dække opfattelsen af forskning, er spørgsmålet om forskning kan være med til at afhjælpe nogle af de problemer danskerne har. Hertil kan enten svares i høj grad, i nogen grad eller nej.

Som det fremgår af rapporten "Folk og forskning, danskernes opfattelse af forskning" er der betydelige forskelle mellem mænd og kvinder, mellem de forskellige aldersgrupper og mellem de forskellige uddannelsesgrupper i forhold til dette spørgsmål, men hvordan ser det ud med hensyn til brugen af kilder? Er det sådan, at en hyppig brug af bestemte kilder til at opnå viden om forskning er med til at forme folks opfattelse af forskning.

Tabel 19 viser sammenhængen mellem opfattelser og hyppigheden i brugen af aviser som kilde til viden om forskning.

Tabel 19: Opfattelser af forskning, særskilt efter avislæsning; pct.

	Mindst én gang om ugen	Mindst én gang om måneden	Mindst én gang i kvartalet	Inden for de sidste 12 måneder	Nej	Total
Ja i høj grad	47	40	35	40	25	38
Ja i nogen grad	43	51	55	52	58	51
Nej	10	9	10	8	17	11
I alt	100	100	100	100	100	100
Total antal	222	367	158	98	212	1057

Som tabellen viser, er der visse forskelle i opfattelserne af forskning, alt efter hyppigheden i brugen af aviser til viden om forskning. Således er der en tendens til, at øget brug af aviser fører til en øget tro på, at forskningen kan være med til at afhjælpe danskernes problemer. 47 pct. af de, der læser aviser om forskning mindst én gang om ugen svarer således, at forskning i høj grad kan være med til at afhjælpe danskernes problemer.

Tabel 20 viser sammenhængen mellem hyppighed i kildebrug og opfattelsen af forskning for de kilder, der er medtaget i denne undersøgelse.

**Tabel 20: Sammenhæng mellem kilder og opfattelser af forskning;
Kendall's Tau-b**

Sidste 12 måneder, bøger el. fagtidsskrifter	0,1*
Sidste 12 måneder, månedsblade	0,0
Sidste 12 måneder, aviser (dagblade)	0,1*
Sidste 12 måneder, ugeblade	0,0
Sidste 12 måneder, TV eller radio	0,1*
Sidste 12 måneder, talt med familie/venner/kolleger	0,1*
Sidste 12 måneder, foredrag	0,1*

* signifikant på et 95% konfidensniveau

Som det fremgår af tabellen er der en del af sammenhængene, der er signifikante, omend korrelationskoefficienterne her er meget lave. For månedsblade og ugeblade er der ingen signifikant sammenhæng mellem hyppighed i anvendelse og opfattelse af forskning.

Sammenhængen mellem hyppigheden i brugen af kilder og opfattelsen af, at forskningen kan være med til at afhjælpe danskernes problemer er ikke nær så kraftig som sammenhængen mellem hyppigheden i brugen af kilder og viden om forskning. Noget tyder på, at opfattelsen af forskning styres af andet og mere end blot informationer om forskning.

Interesse for forskning har ligeledes en svag sammenhæng med tiltroen til forskningens problemløsningsevne.

Kontrollerer man disse sammenhænge for køn, alder og uddannelse opstår der visse ændringer i mønsteret. Når det gælder køn og uddannelse viser det sig, at enkelte sammenhænge bliver svagere. Især kontrollen for uddannelse gør, at mange af de i forvejen svage sammenhænge forsvinder helt, således, at der især i de lavere uddannelsesgrupper ikke findes nogen sammenhæng mellem hyppighed i brugen af kilder og troen på forskningens problemløsningsevne.

Kontrollerer man for alder viser det sig, at sammenhængene for de helt unge og for de ældre stort set alle forsvinder. For de yngste og de ældste er der således ofte ingen sammenhæng mellem hyppighed i anvendelsen af kilder og troen på forskningens problemløsningsevne.

Konklusionen på dette afsnit må blive, at sammenhængen mellem hyppigheden i brugen af kilder og troen på forskningens problemløsningsevne er meget svag. Ofte er der slet ingen sammenhæng og andre steder er sammenhængen meget svag. Det er i højere grad sociale baggrundsvariable, såsom køn, alder og uddannelse, der forklarer forskelle i tiltroen til forskningens problemløsningsevne.

Kilder ikke vigtige i forhold til troen på sikker viden eller ny usikkerhed

Det andet aspekt af opfattelsen af forskning er troen på om forskning fører til sikker viden, ny usikkerhed eller begge dele.

En undersøgelse af sammenhængen mellem hyppigheden i brugen af kilder og dette spørgsmål viser, at der stort set ikke er nogen signifikant sammenhæng mellem disse variable. Således er det kun for kilderne månedsblade og samtale med familie, venner eller kolleger, at der er en signifikant sammenhæng, således at en øget hyppighed på disse områder fører til en opfattelse af at forskning i højere grad fører til ny usikkerhed. Sammenhængene er imidlertid her meget svage.

Det samme gør sig gældende for interesse. Graden af interesse for forskning har ingen indflydelse på, om man føler at forskning fører til sikker viden eller til ny usikkerhed.

Hvis man istedet for udelukkende at se på korrelationskoefficienterne går ind og analyserer de enkelte tabeller lidt nærmere, viser der sig en lille forskel på dette spørgsmål. Der er således en tendens til, at de folk, der ofte anvender kilder i højere grad end andre svarer at forskningen både fører til sikker viden og ny usikkerhed. På samme måde er det sådan, at de, der sjældent anvender nogle af de undersøgte kilder lidt oftere end andre mener, at forskningen fører til sikker viden. Disse forskelle viser sig i tabellerne, men er altså ikke så klare, at de kommer til udtryk i en signifikant korrelationskoefficient.

Den overordnede konklusion på dette afsnit er, at hyppigheden i brug af kilder ikke har nær den samme indflydelse på opfattelsen af forskning, som den har på viden om forskning. Meget tyder på, at andre forklaringer er nødvendige for at få et billede af folks opfattelse af forskning. Som beskrevet i rapporten "Folk og forskning, danskernes opfattelse af forskning" er forskelle i køn, alder, uddannelse og erfaring med forskning her vigtige forklaringer.

Aktiv søgen eller passiv eksponering

Som en opsummering på afsnittene om kildernes betydning for viden om og opfattelser af forskning følger en analyse, hvor hyppigheden i brugen af forskellige kilder er opsummeret i tre forskellige typer af information om forskning.

På baggrund af en lang række spørgsmål om hyppigheden i brugen af forskellige kilder til viden om forskning er der opstillet et indeks, hvor respondenterne er delt op i henholdsvis aktivt, socialt eller passivt informerede om forskning.

De aktivt informerede er dem, der anvender bøger, månedsblade eller går til foredrag, mens de passivt informerede er dem, der især hører om forskning igennem TV, aviser og radio. De socialt informerede er dem, der især snakker med familie og venner om forskning, men som ikke foretager sig noget aktivt derudover.

Idéen med dette afsnit er at se, om de forskellige måder at opnå information om forskning på har nogen betydning for viden og opfattelser; samt om det betyder noget for, hvilke forskningsområder man især interesserer sig for. Først skal det imidlertid undersøges, hvordan de sociale baggrundsvariable fordeler sig ud over et sådant indeks. Med andre ord skal det undersøges om der er forskelle på, hvordan man informerer sig om forskning alt efter køn, alder, uddannelse og interesse.

Tabel 21 viser sammenhængen mellem køn og indekset.

Tabel 21: Informationsmåde, særskilt efter køn; pct.

	Mænd	Kvinder	Total
Aktivt informeret	38	35	36
Socialt informeret	19	19	19
Passivt informeret	43	46	45
I alt	100	100	100
Total antal	705	692	1397

Hvor en umiddelbar forventning ville have været, at kvinder oftere end mænd er socialt informeret, viser tabellen, at dette ikke er tilfældet. Lige mange mænd og kvinder er således socialt informeret om forskning. De små forskelle, der er mellem kønnene for henholdsvis de aktivt og de passivt informerede, er ikke statistisk signifikante på et 95 pct. konfidensniveau.

Tabel 22 viser sammenhængen mellem alder og indekset.

Tabel 22: Informationsmåde, særskilt efter alder; pct.

	16-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	0. 70 år	Total
Aktivt informeret	27	37	41	45	39	30	24	36
Socialt informeret	22	25	20	23	17	13	13	19
Passivt informeret	51	38	39	32	44	57	63	45
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Total antal	92	215	249	240	278	159	164	1397

Hvad angår alder er der en vis sammenhæng med indekset. Således er de helt unge og de ældste i noget højere grad end andre passivt informerede. Det er især de 30-39 årige og de 40-49 årige, der selv aktivt søger information om forskning. De socialt informerede findes især blandt de 20-29 årige og de 40-49 årige, men de 16-19 årige er også i ganske høj grad socialt informerede om forskning.

Ikke overraskende er der en klar sammenhæng mellem indekset og skoleuddannelse. Tendensen er således, at en højere skoleuddannelse medfører større aktivitet i søgningen af information omkring forskning. 55 pct. af dem, der har gymnasial uddannelse er således aktivt informerede om forskning, mens dette kun gælder for 23 pct. af dem med 7. klasse eller derunder. På tilsvarende måde er de lavest uddannede oftest passivt informerede. De socialt informerede er mere ligeligt fordelt imellem de forskellige uddannelsesgrupper, dog med en svag tendens til at de højest uddannede i højere grad end andre også er socialt informerede.

Endelig er der spørgsmålet, om interesse for forskning påvirker måden man søger informationer om forskning på.

Tabel 23 viser sammenhængen mellem interesse og indekset.

Tabel 23: Informationsmåde, særskilt efter interesse; pct.

	Meget interesseret	Noget interesseret	Lidt interesseret	Slet ikke interesseret	Total
Aktivt informeret	69	42	20	7	36
Socialt informeret	16	22	23	3	19
Passivt informeret	15	36	57	90	45
I alt	100	100	100	100	100
Total antal	269	524	452	134	1379

Som det fremgår af tabellen, er der ganske stor forskel på informationsmåden alt efter interesse. De meget interesserede er således ofte aktivt informerede, mens de der slet ikke er interesserede i alt overvejende grad er passivt informerede. De socialt informerede er især at finde blandt dem, der er noget eller kun lidt interesserede.

Alt i alt må det konkluderes, at alder, uddannelse og interesse har indvirkning på, hvordan man informerer sig om forskning. Køn viste sig derimod ikke at have nogen betydning.

I de næste afsnit, skal det nærmere undersøges, hvilken betydning informationsmåden har for forskellige aspekter af viden om og opfattelser af forskning.

De passivt informerede mest interesserede i sundhedsvidenskab

Først og fremmest skal det undersøges, om forskel i informationsmåden har betydning for, hvilke forskningsområder, man især interesserer sig for. I Analyseinstituttet for Forsknings første rapport "Folk og forskning, danskernes opfattelse af forskning" fremgik det meget klart, at der er store forskelle i den danske befolkning med hensyn til, hvilke forskningsområder man interesserer sig for. Der er klare forskelle efter køn, alder, uddannelse og erfaring med forskning.

Tabel 24 viser sammenhængen mellem informationsmåden og hvilke forskningsområder man interesserer sig for. Da det er muligt at nævne flere forskningsområder summerer tabellen ikke til 100 pct.

Tabel 24: Interesse for forskningsområde, særskilt efter informationsmåde; pct.

	Natur- videnskab	Teknisk videnskab	Sundheds- videnskab	jord.- vet. videnskab	Samfunds- videnskab	Humaniora
Aktivt informeret	30	29	61	20	14	13
Socialt informeret	24	18	68	19	7	6
Passivt informeret	15	12	69	15	6	3
Total	23	20	66	18	9	8
Total antal	284	248	817	223	112	95

Som det fremgår af tabellen er der forskelle mellem de forskellige typer af informerede. De aktivt informerede er således noget mere interesserede i naturvidenskab, teknisk videnskab, samfundsvidenskab og humaniora end det er tilfældet for såvel de socialt som de passivt informerede. De passivt

informerede er mere end andre interesserede i sundhedsvidenskab. Dette mønster ligner meget det, der fremkommer når man ser på de forskellige uddannelsesgruppers interesse for forskellige områder.

Hvis man kontrollerer for skoleuddannelse, så sker der for de, der kun har 7. klasse eller derunder en del forskydninger i forhold til det samlede billede. Forskellene mellem de forskellige typer af informerede, omkring naturvidenskab og teknisk videnskab, mindskes ganske kraftigt for denne uddannelsesgruppe.

Konklusionen bliver således, at informationsmåden på mange punkter er vigtig i afgørelsen af, hvilke forskningsområder man interesserer sig for, men at uddannelsesvariablen nogle steder også har en indflydelse på den fundne sammenhæng mellem informationsmåde og forskningsområde. Endelig kan man stille spørgsmålstejn ved kausalpilens retning, idet interesse for et bestemt forskningsområde også kan påvirke, hvordan man orienterer sig om forskning.

Aktiv information fører til større viden

Tidligere i denne rapport er det beskrevet, hvordan hyppigheden i brugen af forskellige kilder hænger sammen med viden om forskning. I dette afsnit skal der samles op på dette ved at sammenligne informationsmåden med viden om forskning. Forventningen vil her være, at folks viden om forskning er stigende i takt med en øget aktivitet i søgningen af viden om forskning.

Tabel 25 viser sammenhængen mellem aktiv/passiv indekset og viden om forskning.

Tabel 25: Samlet viden, særskilt efter informationsmåde; pct.

	Aktivt informeret	Socialt informeret	Passivt informeret	Total
0 rigtige	1	4	9	5
1 rigtigt	8	9	19	13
2 rigtige	13	18	24	19
3 rigtige	17	23	19	20
4 rigtige	20	17	14	16
5 rigtige	21	21	11	16
6 rigtige	20	8	4	11
I alt	100	100	100	100
Total antal	509	266	622	1397

Tabellen viser, at der er en klar sammenhæng således, at de aktivt informerede har betydelige større viden om forskning end de socialt og de passivt informerede. Der er ligeledes en klar tendens til, at de socialt informerede har en større viden end de passivt informerede.

Denne fortolkning af tabellen støttes af en korrelationskoefficient for sammenhængen mellem de to variable på 0,3.

Kontrollerer man denne sammenhæng for alder og uddannelse fremkommer et klart billede af en uændret sammenhæng. Inden for alle kategorier af såvel alder som uddannelse bibeholdes sammenhængen mellem informationsmåde og viden. Der er dog en svag tendens til, at korrelationskoefficienterne falder en anelse ved kontrol for uddannelse. En del af informationsmådens indflydelse på viden går altså gennem forskelle i uddannelsesniveaue.

Der er ikke kontrolleret for køn, da denne variabel tidligere har vist sig ikke at have nogen indflydelse på informationsmåden.

Uddannelse afgørende for opfattelser af forskning

Her skal det undersøges, om informationsmåden på nogen måde har betydning for folks opfattelser af forskning. Tidligere i rapporten er det fremgået, at en specificering på de enkelte kilder gav en meget lille sammenhæng med opfattelser af forskning. Spørgsmålet er nu, hvordan det ser ud, hvis man sonderer mellem folk, der er henholdsvis aktivt, passivt eller socialt informerede om forskning.

Tablet 26 viser sammenhængen mellem informationsmåde og spørgsmålet om forskningen fører til sikker viden, ny usikkerhed eller både sikker viden og ny usikkerhed.

Tablet 26: Opfattelser af forskning, særskilt efter informationsmåde; pct.

	Aktivt informeret	Socialt informeret	Passivt informeret	Total
Sikker viden	18	20	28	23
Sikker viden og ny usikkerhed	79	74	67	73
Ny usikkerhed	3	6	5	4
I alt	100	100	100	100
Total antal	488	248	537	1273

Som det fremgår af tabellen er det især de aktivt informerede, der finder at forskning både fører til sikker viden og ny usikkerhed, mens de passivt informerede mere end nogle andre har tiltro til, at forskningen fører til sikker viden. Ny usikkerhed svares af stort set lige mange inden for de forskellige grupper af informerede.

Ved en kontrol for uddannelsens betydning for denne sammenhæng ses det, at sammenhængen stort set forsvinder, når man ser på dem, der har en gymnasial uddannelse. Således svarer lige mange inden for alle grupper af informerede her, at forskning både fører til sikker viden og ny usikkerhed. Det samme gælder for kategorien 'sikker viden', samt kategorien 'ny usikkerhed'. Uddannelsen er således af afgørende betydning for den ovenfor skitserede sammenhæng i den forstand, at informationsmådens effekt på opfattelserne af forskning bestemmes af forskelle i uddannelsesniveaue for de forskellige typer af informerede.

Erindring påvirket af informationskilder

Som afslutning på analysen af forskelle mellem aktivt, passivt og socialt informerede skal det undersøges om informationsmåden har betydning for i hvor høj grad man erindrer, hvad man sidst har læst eller hørt om forskning.

Tablet 27 viser i hvor høj grad de forskellige typer af informerede husker, hvilket forskningsresultat de sidst hørte eller læste om.

Tablet 27: Erindring, særskilt efter informationsmåde; pct.

	Aktivt informeret	Socialt informeret	Passivt informeret	Total
Nej, husker ikke noget	20	28	35	27
Ja, husker noget	80	72	65	73
I alt	100	100	100	100
Total antal	438	221	353	1012

Som det fremgår af tabellen er der klar forskel på, i hvor høj grad man husker, hvad man sidst har hørt/læst om forskning alt efter informationsmåden. Således husker 80 pct. af de aktivt informerede, hvad de sidst hørte/læste, mens dette kun er tilfældet for henholdsvis 72 og 65 pct. af de socialt og passivt informerede.

Det næste spørgsmål, der melder sig, er om der er forskel mellem aktivt, socialt og passivt informerede med hensyn til hvilket forskningsområde de husker noget om.

Tabel 28 viser, inden for hvilket forskningsområde de forskellige typer af informerede har erindret sidst at have læst eller hørt noget.

Tabel 28: Forskningsområde, særskilt efter informationsmåde; pct.

	Aktivt informeret	Socialt informeret	Passivt informeret	Total
Naturvidenskab	22	23	18	21
Teknisk videnskab	15	5	6	10
Sundhedsvidenskab	41	44	52	44
Jord.-vet. videnskab	12	21	21	17
Samfundsvidenskab	4	4	2	4
Humaniora	6	3	1	4
I alt	100	100	100	100
Total antal	349	159	230	738

Som det fremgår er der visse forskelle mellem de aktivt, socialt og passivt informerede. Især er det markant, at de aktivt informerede husker teknisk videnskab oftere end andre, mens jordbrugs- og veterinærvidenskab samt sundhedsvidenskab især huskes af de socialt og de passivt informerede.

Dette mønster, over hvilke områder man især husker, minder meget om det mønster man ser i forbindelse med uddannelsesvariablen; noget der igen bekræfter den store sammenhæng mellem informationsmåde og uddannelse.

Hvad bestemmer folks viden og opfattelser

Ovenstående er givet en gennemgang af i hvilket omfang forskellige grupper af danskere bruger forskellige kilder til at få noget at vide om forskning. Derudover er der set på om disse forskelle har betydning for viden om og opfattelser af forskning. Endelig er det undersøgt om det giver forskelle i svarene på en lang række spørgsmål om forskning, hvorvidt man er aktivt, socialt eller passivt informeret om forskning. I det følgende er der givet en opsamling på disse problemstillinger afrundet med en kausalmodel til forklaring af folks viden om forskning.

Som det er blevet beskrevet i afsnittet om kilder og viden, og som det er fremhævet i rapporten "Folk og forskning, danskernes opfattelse af forskning" er variablene køn, alder, uddannelse og erfaring med forskning særdeles vigtige i en forklaring af folks viden om og opfattelse af forskning. Især skoleuddannelsen har vist sig at være vigtig i en sådan forklaring.

Interesse for forskning har ligeledes vist sig at være vigtig i en forklaring af viden om og opfattelse af forskning. Denne variabel er selv påvirket af variablene køn, alder og uddannelse. Igen gælder det, at uddannelse er den variabel, der kraftigst påvirker interessen for forskning, således, at der med stigende uddannelse følger en stigende interesse for forskning.

De sidste variable, der har været inddraget i analyserne for at forklare viden om og opfattelse af forskning, er hyppigheden i brugen af diverse kilder til informationer om forskning. Tidligere i rapporten blev det vist, at det for de fleste kilder var sådan, at en øget brug fører til øget viden om forskning. Til gengæld fandtes der stort set ingen sammenhæng mellem hyppigheden i brugen af kilder og opfattelser af forskning. Køn, alder og uddannelse viste sig at være vigtige faktorer i en forklaring af hyppigheden i brugen af kilder.

Som en opsamling på afsnittene om kildernes betydning for viden om og opfattelse af forskning blev der i forrige afsnit lavet en analyse, der viste, at en opdeling på henholdsvis aktivt, socialt og passivt informerede gav betydelige forskelle i vidensniveau. Der var her også visse forskelle med hensyn til opfattelser af forskning om end sammenhængene var ganske svage.

Der har således gennem denne rapport været inddraget en lang række variable i forsøget på at forklare folks viden om og opfattelser af forskning.

Tager man opfattelserne af forskning først har det vist sig, at kildeforbruget ikke har bidraget meget til en forklaring. I Analyseinstitut for Forsknings første rapport "Folk og forskning, danskernes opfattelse af forskning" blev det vist, at det snarere er faktorer som køn, alder, uddannelse og erfaring med forskning, der er vigtige i denne sammenhæng. De steder, hvor informationsmåden i denne undersøgelse viste sig at have indflydelse på opfattelsen af forskning, blev sammenhængene ofte svækket markant ved kontrol for især respondenternes skoleuddannelse, noget der yderligere styrker konklusionen omkring uddannelsens vigtighed i forbindelse med forklaringen af forskelle omkring holdninger til og opfattelser af forskning.

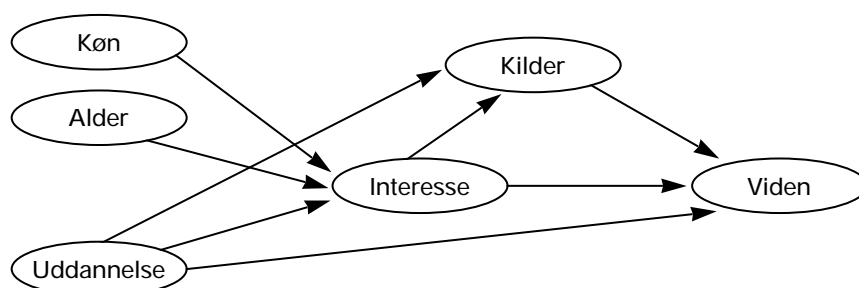
Anderledes ser det imidlertid ud omkring vidensspørgsmålet. Her har undersøgelsen vist, at hyppigheden i anvendelsen af forskellige kilder er ganske vigtig i en forklaring af respondenternes vidensniveau. På samme måde har det været afgørende for vidensniveauet om man primært har været aktivt, socialt eller passivt informeret om forskning.

Dette rejser naturligt spørgsmålet om, hvilke faktorer, der er mest afgørende for vidensniveauet? Uddannelse tegner store forskelle i vidensniveau og ser dermed ud til at være en vigtig brik i forklaringen af spørgsmålet omkring viden om forskning. Samtidig med at uddannelsen direkte påvirker viden om forskning, påvirker den også vidensniveauet indirekte gennem interesse og gennem hyppigheden i anvendelsen af kilder til opnåelse af information om forskning.

Interesse for forskning samt brug af kilder har ligeledes vist sig at være vigtige i en forklaring af vidensniveauet omkring forskning.

Figur 3 viser, hvordan en model til forklaring af vidensniveauet omkring forskning skematisk kan stilles op. Modellen samler op på resultaterne i denne rapport.

Figur 3: Kausalmodel til forklaring af folks viden om forskning

Sammenfatning og konklusion

Danskerne får især deres viden om forskning fra TV-kanalerne; dette gælder 95 pct. af befolkningen, og det gælder i samme omfang for mænd og kvinder. Hver femte giver udtryk for, at de hører nyt om forskning gennem TV mindst en gang om ugen. I alt er det tæt ved 60 pct. der svarer, at de får nyt om forskning gennem TV en eller flere gange hver måned.

Udover TV-mediet, er det især aviser, der er kilde til danskernes viden om forskning, efterfulgt af radioen, som stadig er kilde til viden for mere end halvdelen af den danske befolkning.

Mange taler med familie, venner eller kolleger om forskning. Yngre og midaldrende mere end ældre. Jo højere skoleuddannelse man har jo større er sandsynligheden, for at man benytter månedsblade og fagtidsskrifter, ligesom bøger især bruges af de danskere, der har en gymnasial baggrund.

De meget interesserede bruger bøger og fagtidsskrifter mere end alle andre, men de henviser også oftere til radio og væsentlig hyppigere end de mindre interesserede til foredrag som kilde til viden om forskning. Det er ikke overraskende, at de meget interesserede taler med andre om forskning mere end de kun lidt interesserede; det er derimod overraskende, at mere end hver anden af de, der angiver, at de kun er lidt interesserede i forskning samtidig svarer, at forskning er noget man taler med familie, venner eller kolleger om.

Forskning er noget danskerne tit hører om; 27 pct. havde inden for den sidste uge inden interviewtidspunktet hørt om forskning, og 55 pct. havde inden for en måned hørt et eller andet om forskning. Der er ikke store forskelle mellem mænd og kvinder med hensyn til, hvor de har hørt det seneste om forskning, for 41 pct. var det i TV og for 21 pct. var det i avisen. Kun 10 pct. henviser til tidsskrifter som kilde til sidste nyt. Bøger er heller ikke for særlig mange kilden til det, de senest har hørt eller læst.

Det er forskelligt, hvad mænd og kvinder senest har lagt mærke til. 58 pct. af kvinder henviser til, at det var noget om sundhedsvidenskaberne, mens denne erindring kun haves af 32 pct. af mændene. Omvendt er der 17 pct. af mændene, der kan huske, at det, de sidst hørte eller læste om forskning, var noget fra de tekniske videnskaber, hvilket kun 2 pct. af kvinderne nævner. Forskellene tyder på, at kilderne er forskellige samtidig med at interessen er forskellig, dette fører tilsammen til forskellene.

I alle alderskategorier er der mere end 7 ud af 10 af de, der husker at have læst eller hørt noget, der husker noget om hvilket forskningsområde, det var, de senest havde hørt eller læst om. Kun helt unge husker, at det de sidst hørte/læste drejede sig om naturvidenskab, oftere end det drejede sig om sundhedsvidenskab. Teknisk videnskab huskes hyppigere blandt de 20-29 årige end blandt alle andre, men allerede i denne alderskategori er det sundhed mere end noget andet, der huskes som det, man sidst læste eller hørte noget om. Sundhedsvidenskaberne er på dagsordenen, både som et tema, der optager danskerne, og som et tema man også mener, at man hører noget om hele tiden eller i hvert fald ret ofte. Og sundhedsvidenskaberne dominerer uanset uddannelse.

Ugeblade benyttes af kvinder som kilde til nyt om forskning i højere grad end tilfældet er blandt mænd. Dette svar fremkommer både, når der bliver spurgt om, hvorfra man ved noget om forskning, men resultatet viser sig især, når der spørges direkte til ugeblade. Men ugeblade bruges ikke kun af kvinder.

Ifølge kommunikationsteori forventes det, at der vil være forskellig viden hos folk, der benytter forskellige kanaler som kilder til viden, ud fra en forventning om, at kanalerne bringer forskelligt om et givet emne. Såfremt alle medier bringer samme omtale, så vil eventuelt konstaterede forskelle alene være et resultat af sociale forskelle, det være sig uddannelsesmæssige forskelle eller interesseforskelle. Der er i undersøgelsen af danskernes holdninger til forskning konstateret klare forskelle mellem interesserede og ikke interesserede, ligesom der er konstateret klare forskelle mellem forskellige uddannelseskategorier med hensyn til brug af kilder.

Der er også konstateret forskelle med hensyn til viden, som i dette tilfælde måles ud fra et samlet indeks omkring viden om forskning. Der er forskelle mellem mænd og kvinder, idet mænd scorer lidt højere på indekset end kvinder. Forskellene er ikke store, men de er der, og som analyseret i rapport nr. 1 fra projektet Folk og forskning, så er det især inden for teknisk videnskab, men også inden for naturvidenskab, at mænd er bedre end kvinder til at nævne eksempler på forskning.

Alder og især skoleuddannelse viser store og afgørende forskelle i vidensniveauet; de helt unge og de ældste har et markant lavere vidensniveau end de resterende grupper. Samtidig ser man et stigende vidensniveau, efterhånden som uddannelsesniveauet stiger.

Øget hyppighed i anvendelsen af diverse kilder til at opnå information om forskning, er med til at øge vidensniveauet. Således er det kun ved en øget brug af ugeblade som kilde til viden om forskning, at vidensniveauet ikke stiger.

Den klare sammenhæng mellem øget hyppighed i anvendelsen af kilder og viden om forskning bibeholdes ved kontrol for variablene køn, alder og uddannelse. Øget kildeforbrug har altså en selvstændig effekt på vidensniveauet på trods af den effekt, der er på begge variable fra køn, alder og uddannelse.

Derimod er der stort set ikke nogen sammenhæng mellem hyppigheden i anvendelsen af kilder og opfattelser af forskning. Kildeanvendelsen er således ikke bestemmende for om man mener, at forskningen fører til sikker viden, ny usikkerhed eller sikker viden samt ny usikkerhed. Ej heller fandtes der store forskelle mellem hyppigheden i kildeanvendelse og tiltroen til, at forskningen kan være med til at løse nogle af danskernes problemer. Dette resultat er i klar modstrid med den i indledningen fremhævede forventning om, at kilderne ville være vigtige for såvel viden om som opfattelser af forskning.

Denne undersøgelse har ydermere vist, at der er ganske store forskelle i vidensniveau alt efter om man er aktivt, socialt eller passivt informeret om forskning. Størst viden fandtes blandt de aktivt informerede, mens det laveste vidensniveau var at finde blandt de passivt informerede. De socialt informerede placerede sig midt imellem de to andre grupper.

Afslutningsvis i rapporten blev der opstillet en model over, hvad det er vigtigt at have med i en forklaring af vidensniveauet omkring forskning. Køn, alder og især uddannelse blev her fremhævet som vigtige variable. På samme måde er interesse for forskning og hyppigheden i anvendelsen af diverse kilder til information om forskning meget vigtige i en forklaring af viden om forskning.

Med denne rapport har Analyseinstitut for Forskning beskrevet, hvilke kilder, danskerne især anvender til viden om forskning og hvad disse kilder betyder for viden om og opfattelser af forskning. I en senere rapport vil Analyseinstitut for Forskning tage mere konkret fat på aviserne og se om forskelle i avisernes dækning af forskningstoffet i tiden op til interviewtidspunktet afspejler sig i de forskellige avisers læsere og deres viden om og opfattelse af forskning.

Metodiske bemærkninger

Den undersøgelse, der ligger til grund for denne rapport, er en interviewundersøgelse gennemført af Socialforskningsinstituttet for Analyseinstitut for Forskning. Undersøgelsen er foretaget over en periode på 3-4 uger i oktober-november måned 1997.

1397 danskere i alderen 16-85 år har deltaget i undersøgelsen, hvilket giver en svarprocent på ca. 70. Uden at være overvældende er dette dog ganske tilfredsstillende. På forhånd var det forventet, at det ville blive særdeles vanskeligt at få danskerne til at tage stilling til noget, der for de fleste må være et fjernt og temmelig abstrakt tema.

Stikprøven er tilfældig udvalgt. Analyser af frafaldet har vist, at der ikke har været kønsmæssige, aldersmæssige eller geografiske skævheder i sammensætningen af dem, der har besvaret skemaet og dem, der ikke har villet deltage. Der er derfor ikke foretaget nogen form for vægtning af de data, der er benyttet i analyserne.

Frafaldsanalysen viser endvidere, at der ikke er specielle grunde til, at folk ikke ønskede at deltage. Langt hovedparten af nægterne gav standardbegrundelser som 'ikke tid' - 'ikke noget for mig' osv. Det var kun ganske få af nægterne, der brugte begrundelser, der henviste til det vanskelige og komplekse ved forskning som emne.

Det skal bemærkes, at det gennem hele undersøgelsen, i oplægget til undersøgelsen, samt under interviewene er blevet fremhævet, at det var helt i orden at svare 'ved ikke'. Respondenterne måtte ikke opleve et pres, men uanset forsøg på at undgå dette er det næppe undgået totalt. De meget lave 'ved ikke' - procenter kan dog tages som en indikation på, at danskerne i høj grad har følt sig i stand til at tage stilling til emnet. Tilbagemeldingerne fra interviewererne viste, at de fleste havde mod på at gå i gang med at svare på de mange spørgsmål.

Operationaliseringen af køn og alder giver sig selv; om end det er værd at nævne, at vi har valgt at behandle de helt unge i en alderskategori for sig selv. Dette er gjort for at se, om de helt unge afgørende skiller sig ud fra alle andre.

For uddannelsens vedkommende er det især skoleuddannelsen der er brugt. Dette er gjort med baggrund i, at flere undersøgelser tidligere har vist, at det er denne form for uddannelse, der ofte gør den store forskel. Det er her mange af de interessante skillelinier ligger. Skoleuddannelse hænger endvidere sammen med erhvervsuddannelse, da folk med høj skoleuddannelse ofte vil have en erhvervsuddannelse, der er længere end gennemsnittet.

Erhvervsuddannelse er i denne rapport opdelt i fire kategorier. Ingen erhvervsuddannelse; kort erhvervsuddannelse; mellemlang erhvervsuddannelse (inkl. faglige erhvervsuddannelser) og lang erhvervsuddannelse.

Endelig er erfaring med forskning medtaget. Idéen med dette er at se, om det, at man igennem sit arbejde har været i kontakt med forskning, er med til at forme ens opfattelse af og viden om forskning.

I rapportens anden del er der anvendt et indeks til beskrivelse af respondenternes vidensniveau. Dette indeks er oprettet på baggrund af seks spørgsmål, hvor respondenterne er blevet bedt om at give et eksempel på et konkret forskningsområde inden for de seks hovedområder, man normalt opdeler forskningen i. Et rigtigt svar har givet ét point, således at det har været muligt at score fra 0 til 6 point på indekset.

Rapporten findes i elektronisk form på Analyseinstitut for Forsknings hjemmeside, hvor også yderligere oplysninger om undersøgelsen kan findes.

